



Srinakharinwirot Research and Development Journal
of Humanities and Social Sciences

Volume 18, Issue 1, January - June 2026, Pages 1 – 14 ISSN 3027-6039 (Online)



Research Article

การยกระดับผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมบนฐานทุนวัฒนธรรมเพื่อยกระดับอาชีพและเพิ่มขีด
ความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดในย่านฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร
Upgrading of Arts and Crafts Products Based on Cultural Capital to Enhance
Careers and Increase Market Competitiveness in Thonburi, Bangkok

จุฬาลักษณ์ จารุจุฑารัตน์¹, วชิรศักดิ์ เขียนวงศ์^{2*}, พรทิพย์ เหลียวตระกูล³, ธีรวัรา บวชชัยภูมิ⁴

Julalak Jarujutarat¹, Wachirasak Kienwong², Pornthip Liewtrakul³, Teewara Buchaiyaphum⁴

^{1,2}สาขาวิชาออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

^{1,2}Department of Product Design and Development, Faculty of Engineering and Industrial Technology, BansomdejChaopraya Rajabhat University.

³ สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

³Department of Information and communication technology, Faculty of Science and Technology, BansomdejChaopraya Rajabhat University.

⁴สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

⁴Department of Logistics management, Faculty of Science Management, BansomdejChaopraya Rajabhat University.

*Corresponding author, e-mail: vongthong.ki@bsru.ac.th

Received: 12 January 2024; Revised: 29 October 2024; Accepted: 4 November 2024

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่องการยกระดับผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมบนฐานทุนวัฒนธรรมเพื่อยกระดับอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดในย่านฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมชุมชนบนฐานทุนวัฒนธรรมสำหรับการสร้างงาน สร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนฝั่งธนบุรี 2) เพื่อออกแบบและพัฒนากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมบนฐานทุนวัฒนธรรมชุมชน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยโดยการจัดการความรู้จากการวิจัย ขั้นตอนการถ่ายทอดองค์ความรู้ การอบรมเชิงปฏิบัติการและประชุมสมาชิกสรุปถอดบทเรียนจากการดำเนินงานวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามกลุ่มเป้าหมาย

จำนวน 6 ชุมชน จำนวน 180 คน โดยมีกิจกรรมการดำเนินงานวิจัยผ่าน 1) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการทักษะอาชีพและการบริหารจัดการศิลปะประดิษฐ์ 2) กิจกรรมประกวดผลงานและการนำเสนอผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม และ 3) กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์ กิจกรรมอบรมทักษะการใช้โปรแกรม CANVA และโปรแกรม KineMaster และการทำบัญชีรายรับรายจ่าย และประเมินผลด้วยแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจต่อการอบรมเชิงปฏิบัติการกิจกรรมอบรมทักษะอาชีพผลิตภัณฑ์ศิลปประดิษฐ์หุ้มกระดาศ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจโดยรวม ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.29 และค่า S.D. = 0.61 ผลจากการประเมินความพึงพอใจกิจกรรมประกวดผลงาน มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจโดยรวม ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.38 และค่า S.D. = 0.69 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการอบรมเชิงปฏิบัติการการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์ โดยภาพรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.00 และค่า S.D. = 0.66 และผลประเมินแบบสอบถามดัชนีชี้วัดความสุขของคนไทยฉบับ 15 ข้อมีคะแนนมากกว่า 33-45 คะแนน แปลผลคือ มีความสุขมากกว่าคนทั่วไป โครงการวิจัยนี้เป็นการเสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถแข่งขันทางการตลาดจากรูปแบบการจัดการความรู้กับชุมชน เกิดการรวมกลุ่มในชุมชนและเครือข่ายอันจะเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน อันจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้นและนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้เกิดการเติบโตอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม; ทิววัฒนธรรม; ย่านฝั่งธนบุรี; ผลิตภัณฑ์หุ้มกระดาศ

Abstract

The objectives of research of upgrading of arts and crafts products based on cultural capital to enhance careers and increase market competitiveness in Thonburi, Bangkok were 1) to promote and develop community arts and crafts products based on cultural capital for creating job, occupation and income for Thonburi community. 2) to design and develop the production process of arts and crafts products based on community cultural capital. This research was a mixed research. There were a process for conducting research by managing knowledge from research and process of transferring knowledge, workshops and member meetings summarize lessons learned from research operations. The tools used in this research were a questionnaire for a target group of 6 communities about 180 people with research activities through 1) vocational skills workshops and artificial arts management 2) Contest activities and presentation of crafts products and 3) conducting preparatory workshops before distributing artificial art products. Training activities used CANVA and KineMaster programs and income and expense accounting. The results were evaluated by questionnaires to assess satisfaction with the workshops of vocational skills training in activities paper pig art products. There was an overall average of satisfaction with mean ($\bar{x}$) = 4.29 and S.D. = 0.61. The results from the evaluation of satisfaction with the contest activities was mean ($\bar{x}$) = 4.38 and S.D. = 0.69 and the results from the satisfaction assessment on the pre-distribution workshop of artificial art products. The overall mean ($\bar{x}$) = 4.00 and S.D. = 0.66. The evaluation results of the 15-Thai Happiness Indicators questionnaire had a score of more than 33-45 points, meaning that the result was happier than the general population. This research is to strengthen the potential and competitiveness in the market from the knowledge management model with the community. There will be grouping in communities and networks which will create jobs, create a career and generate income for the community.

This will result in a better quality of life for the community and lead to the development of the grassroots community economy for sustainable growth.

Keywords: handicraft product; cultural capital; Thonburi area; paper pig product

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่แวดล้อมอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นตัวกำหนดรากฐานทางภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สืบทอดมา ถึงแม้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นตัวแปรที่ทำให้สูญหายไปบ้างตามกาลเวลา แต่ก็ยังคงเหลือร่องรอยอยู่บ้างโดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีท้องถิ่นที่แสดงถึงประสิทธิภาพความรู้ ความสามารถของชุมชนในการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับสังคม โดยใช้ศักยภาพของตนเองรังสรรค์และถ่ายทอดคุณค่าแห่งภูมิปัญญา ซึ่งเป็นเครื่องบ่งบอกให้ทราบถึงว่าบรรพบุรุษของเราได้ส่งสมวิวัฒนาการความเจริญก้าวหน้าทางอารยธรรม วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่แสดงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนความเป็นเอกลักษณ์ซึ่งควบคู่กับมนุษย์มา ศิลปะประดิษฐ์เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นผลงานที่สะท้อนให้เห็นถึงขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของคนไทยตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน มีความงามและคุณค่าทางศิลปะซึ่งควรอนุรักษ์ไว้ไม่ให้สูญหาย ผลงานสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ไทยรูปแบบ วัฒนธรรมที่กล่าวถึงการดำรงชีวิตของกลุ่มคนในท้องถิ่นที่ แสดงออกถึงลักษณะของบุคคลหรือท้องถิ่นนั้นมักจะส่งผ่านต่อกันทางคำพูดมากกว่าการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ซึ่งจะมีลักษณะเด่น เฉพาะตัวแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชน อาทิ ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ทัศนคติ ความเชื่อ ลักษณะการประกอบอาชีพ เช่น ชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนประมง เป็นต้น และยังขึ้นอยู่กับการเปิดรับอารยธรรมและความเจริญของกลุ่มชนอื่นเข้ามาผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม จากความเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาจนทำให้รูปแบบศิลปะประดิษฐ์เปลี่ยนแปลงไป แต่ก็มีบางสิ่งที่ยังเหลืออีกมากที่ต้องธำรงไว้ซึ่งศิลปะประดิษฐ์ที่ดีงามของไทย ดังนั้นการจะรักษาศิลปะประดิษฐ์เดิมไว้ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัยและเปลี่ยนแปลงควบคู่กับการอนุรักษ์คุณค่าเดิมไว้ด้วย [1]

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของคุณธนธรณ์ ธงน้อย ตั้งอยู่ที่ชุมชนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เลขที่ 44 ถ.เทศบาลสาย 2 วัดกัลยาณ์ ธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600 มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษรวมกว่า 100 ปี โดยประวัติเริ่มแรกเกิดขึ้นจากบริเวณชุมชนที่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหารมีหมู่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและบางตัวถูกลักขโมยไป จนเจ้าอาวาสตัดสินใจย้ายหมู่อื่นด้วยความระลึกถึงหมู่อันเป็นที่รักของชุมชนนี้ คุณพ่อของคุณธนธรณ์จึงนำความสามารถทางด้านศิลปะและความคิดสร้างสรรค์ประดิษฐ์หัตถกรรมตัวแรกขึ้น เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของหมู่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหารในพื้นที่นี้ โดยผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาหัตถกรรมของคุณธนธรณ์เป็นผลิตภัณฑ์จากการทำด้วยมือทุกชิ้นตอนและมีประสิทธิภาพการทำอย่างยาวนานและมีการสืบทอดงานฝีมือการประดิษฐ์หัตถกรรมที่มีรูปร่างที่อ่อนกลมขึ้นกว่าเดิม ดวงตาหวานกลมโต และหางหมูที่ใช้วัสดุอื่น ๆ นอกเหนือจากกระดาษ เช่น ไม้พรม และลูกปัด คือสิ่งที่คุณธนธรณ์พัฒนาจากหัตถกรรมของคุณพ่อโดยเพิ่มเติมจินตนาการลงไปและสามารถเรียกความสนใจจากลูกค้าโดยเฉพาะชาวต่างชาติที่มีความสนใจและมีผู้มาอุดหนุนจำนวนมากและหมอยังเป็นสัตว์มงคลของคนจีนที่เชื่อว่านำพาความร่ำรวยมาให้ รวมทั้งสีแดงที่เป็นสิริมงคลของชาวจีน การเจาะรูตรงกลางหลังเพื่อใช้เป็นกระปุกออมสิน และสำหรับวางตั้งเพื่อประดับตกแต่งร่วมด้วย รวมทั้งยังประดิษฐ์เป็นสัตว์ชนิดอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งผลิตภัณฑ์ในปัจจุบันมีตั้งแต่ขนาดเล็กแบบนิ้วจนถึงขนาดใหญ่โตที่เด็ก ๆ สามารถขึ้นไปขี่ได้จริง แสดงดังภาพที่ 1 สำหรับหัตถกรรมเป็นอีกตัวอย่างของเล่นคนรุ่นเก่าที่สามารถทำเองได้ง่าย ๆ โดยปัจจุบันในชุมชนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหารมีครอบครัวคุณธนธรณ์ที่มีการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเพียงครัวเรือนเดียวในชุมชนและคุณธนธรณ์มีความต้องการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดภูมิปัญญาทางด้านกระบวนการทำผลิตภัณฑ์แก่บุคคลที่สนใจในการสร้างอาชีพ และการสืบทอดภูมิปัญญาชุมชนต่อไป



ภาพที่ 1 ผลิตภัณฑ์หมูกระต่ายป่าน้อย ชุมชนวัดประยูรวงศาวาส

โครงการวิจัยเรื่องการยกระดับผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมบนฐานทุนวัฒนธรรมเพื่อยกระดับอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดในย่านฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้มุ่งเน้นการจัดการความรู้การผลิตและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมบนฐานทุนวัฒนธรรม กระบวนการการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านผลิตภัณฑ์และด้านการตลาด รวมถึงถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมบนฐานทุนวัฒนธรรมในชุมชนฝั่งธนบุรีและการพัฒนากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมบนฐานทุนวัฒนธรรม และการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ถูกบันทึกในรูปแบบของคู่มือและการถ่ายคลิปปวีดีโอให้กับชุมชน เพื่อใช้ในการปฏิบัติภายหลังจากการอบรม รวมทั้งทางชุมชนมีศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน จำนวน 6 ศูนย์ในแต่ละพื้นที่ที่มีศักยภาพในการจัดอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการการผลิตและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมบนฐานทุนวัฒนธรรมนี้ได้ รวมทั้งเป็นการสร้างมูลค่าเชิงพาณิชย์ด้วยการยกระดับศักยภาพ สร้างอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของชุมชนได้อย่างยั่งยืน เพิ่มช่องทางการตลาดสู่เชิงพาณิชย์เป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมชุมชนบนฐานทุนวัฒนธรรมสำหรับการสร้างงาน สร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนฝั่งธนบุรี
2. เพื่อออกแบบและพัฒนากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมบนฐานทุนวัฒนธรรมชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

รูปแบบวิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย พื้นที่ชุมชนฝั่งธนบุรี (กรุงธนเหนือ 8 เขต คือ เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตจอมทอง เขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อย เขตบางพลัด เขตตลิ่งชันและเขตทวีวัฒนา กรุงธนใต้ 7 เขต คือ เขตภาษีเจริญ เขตบางแค เขตหนองแขม เขตราษฎร์บูรณะ เขตทุ่งครุ เขตบางบอนและเขตบางขุนเทียน

พื้นที่ดำเนินการวิจัย คัดเลือกพื้นที่แบบเจาะจง โดยเลือกพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านสภาพของชุมชนที่มีความน่าสนใจ ด้านแหล่งท่องเที่ยวและความพร้อมของผู้เข้าร่วมอบรมในพื้นที่และสามารถต่อยอดผลงานได้ โดยเลือกจากพื้นที่กรุงธนเหนือ

จำนวน 3 เขต คือ เขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อย เขตตลิ่งชันและพื้นที่กรุงธนใต้ จำนวน 3 เขต คือ เขตภาษีเจริญ เขตบางแค เขตราชบุรีบูรณะ จำนวน 180 คน

2. ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

1) คณะผู้วิจัยร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลองค์ความรู้จากงานวิจัย (โครงการวิจัยนี้ต่อยอดจากโครงการฝึกอบรมพัฒนาทักษะอาชีพและสร้างผู้ประกอบการผู้ผลิตหุ้มกระดาศรายใหม่ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร สนับสนุนทุนโดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กสศ.)

2) คณะผู้วิจัย รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะประดิษฐ์ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ตลอดจนศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาประกอบการได้มาซึ่งองค์ความรู้

3) คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มร่วมกับชุมชนพื้นที่กรุงธนเหนือจำนวน 3 เขต คือ เขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อย เขตตลิ่งชัน และพื้นที่กรุงธนใต้ จำนวน 3 เขต คือ เขตภาษีเจริญ เขตบางแค เขตราชบุรีบูรณะ จำนวน 6 ชุมชน

4) ขั้นตอนการถ่ายทอดองค์ความรู้

คณะผู้วิจัยดำเนินการประชุมร่วมกัน เพื่อวางแผนการดำเนินงานโครงการวิจัยจัดการความรู้ และร่วมกันคัดเลือกชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง พื้นที่ดำเนินการวิจัย คัดเลือกพื้นที่แบบเจาะจง โดยเลือกพื้นที่ที่มีศักยภาพและมีความพร้อมในพื้นที่ โดยเลือกจากพื้นที่กรุงธนเหนือจำนวน 3 เขต คือ เขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อย เขตตลิ่งชัน และพื้นที่กรุงธนใต้ จำนวน 3 เขต คือ เขตภาษีเจริญ เขตบางแค เขตราชบุรีบูรณะ จำนวน 6 ชุมชน และผู้เข้าร่วมการวิจัย จำนวน 180 คน โดยผ่านกระบวนการกิจกรรม จำนวน 3 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การฝึกอบรมทักษะอาชีพและการบริหารจัดการศิลปะประดิษฐ์

การกำหนดแผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมในพื้นที่หน่วยพัฒนา ประสานงานกับวิทยากร ผู้ฝึกอบรม ปราชญ์ชาวบ้านผู้ผลิตศิลปะประดิษฐ์ ประสานด้านสถานที่ จัดหาวัสดุในการจัดฝึกอบรม ฝึกอบรมทักษะฝึกปฏิบัติผลิตศิลปะประดิษฐ์ทักษะการด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์จากเอกสารประกอบการฝึกอบรม

กิจกรรมที่ 2 อบรมเชิงปฏิบัติการการเตรียมความพร้อมก่อนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์

การฝึกปฏิบัติการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสนับสนุนศักยภาพในการจำหน่ายสินค้าด้วยทักษะการใช้โปรแกรม Canva ทักษะการใช้โปรแกรม KineMaster และทักษะการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย และคู่มือประกอบธุรกิจสำหรับผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์ และการสนับสนุนทรัพยากรในการผลิตสินค้า (ทดลองการจำหน่าย)

ทั้งกิจกรรมที่ 1 และกิจกรรมที่ 2 มีผู้เข้าร่วมวิจัยจำนวน 180 คนและมีการจัดกิจกรรมในพื้นที่เป้าหมายของชุมชน คือ 1) ชุมชนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ 2) ชุมชนวัดอัมพวา เขตบางกอกน้อย 3) ชุมชนหมู่ 7 ราชบุรีบูรณะ เขตราชบุรีบูรณะ 4) ชุมชนพุนบำเพ็ญ เขตภาษีเจริญ 5) ชุมชนนครแสงเพชร เขตบางแค 6) ชุมชนหลังวัดรัชฎาธิฐาน เขตตลิ่งชัน

เครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูล คือ แบบประเมินความพึงพอใจการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการทักษะอาชีพผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์จากกระดาษและแบบประเมินการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการเตรียมความพร้อมก่อนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมประกวดผลงานและการนำเสนอผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม เป็นกลยุทธ์ที่ผู้วิจัยใช้ในการติดตามสมาชิกผู้รับการฝึกอบรมในในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการผลิต การสร้างผลงาน ที่จะสามารถเข้าสู่ขั้นตอนการส่งเสริมการขายและการผลิตในเชิงพาณิชย์

มีการจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่ห้องประชุมคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

เครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูล คือ 1. แบบสอบถามดัชนีชี้วัดความสุขของคนไทยฉบับ 15 ข้อ

2. ประเมินความพึงพอใจจากการดำเนินโครงการกิจกรรมประกวดผลงานและการนำเสนอผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม

5) ประชุมสมาชิกสรุปถอดบทเรียนจากการดำเนินงานวิจัย

การประเมินผลระหว่างระหว่างการจัดโครงการวิจัย โดยการโดยใช้กระบวนการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างคำตอบและแบบเชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ทราบความรู้เข้าใจในการถ่ายทอดคู่มือ และหลักสูตรกระบวนการผลิตศิลปะประดิษฐ์ของกลุ่มเป้าหมาย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ขออนุญาตทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายจำนวน 6 เขต คือ เขตบางกอกใหญ่ เขตบางแค เขตภาษีเจริญ เขตบางกอกน้อย เขตตลิ่งชัน เขตราชบุรีบูรณะ

3) ทำการอบรมเชิงปฏิบัติการกิจกรรมการฝึกอบรมทักษะอาชีพและการบริหารจัดการ

ศิลปะประดิษฐ์และกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการเตรียมความพร้อมก่อนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์

4) ทำการประเมินแบบสอบถาม บันทึกผลที่ได้จากแบบสอบถาม

5) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบประเมินมาทำการวิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายความว่า ระดับพึงพอใจมากที่สุด 3.51 – 4.50 หมายความว่า ระดับพึงพอใจมาก

2.51 – 3.50 หมายความว่า ระดับพึงพอใจปานกลาง 1.51 – 2.50 หมายความว่า ระดับพึงพอใจน้อย

1.0 – 1.50 หมายความว่า ระดับพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลผลิตภัณฑ์หูกกระดาศและวิถีทางในยุคปัจจุบัน

ผลิตภัณฑ์หูกกระดาศของนางธนธรรณ ธงน้อย ชุมชนวัดประยูรวงศาสุวรรณวิหาร แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เลขที่ 44 ถ.เทศบาลสาย 2 วัดกัลยาณ์ ธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600 มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษร่วมกว่า 100 ปี โดยในชุมชนวัดประยูรวงศาสุวรรณวิหารมีครอบครัวนางธนธรรณที่มีการผลิตผลิตภัณฑ์หูกกระดาศเพียงครัวเรือนในชุมชน โดยคุณธนธรรณ ธงน้อยมีความต้องการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดภูมิปัญญาทางด้านกระบวนการทำผลิตภัณฑ์แก่บุคคลที่สนใจในการสร้างอาชีพและการสืบทอดภูมิปัญญาชุมชนต่อไป ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาโดยนางธนธรรณ ธงน้อย มีการพัฒนาจากหูกกระดาศดั้งเดิมที่มีการใช้น้ำมันโดยใช้สีแดง และใช้เป็นกระปุกออมสินสำหรับหยอดเหรียญเท่านั้น และในปัจจุบันนางธนธรรณ ธงน้อยมีการพัฒนารูปแบบเน้นประโยชน์ใช้สอยและรูปทรงจากสัตว์และรูปทรงธรรมชาติผสมผสานอัตลักษณ์ไทยเข้าเป็นส่วนหนึ่ง และใช้สีอะคริลิกที่มีสีสันสดใส เพื่อจำหน่ายกลุ่มเป้าหมายหลายช่วงวัย เหมาะสำหรับเป็นของที่ระลึกและของฝาก ทางคณะผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงกระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพและคำนึงถึงกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อ

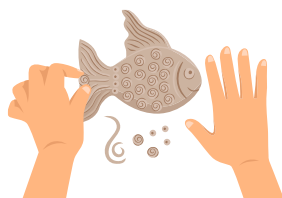
สิ่งแวดล้อม คือ 1. การเปลี่ยนใช้ดินน้ำมันหัวสิงโตที่มีเนื้อละเอียดเหมาะกับงานปั้นแทนดินน้ำมันทั่วไป จะมีคุณสมบัติที่ดีด้านความคงตัวและสามารถปั้นได้ง่าย 2. การเปลี่ยนวัสดุปูนซีเมนต์เป็นวัสดุปูนปลาสเตอร์หินที่สามารถขึ้นรูปแม่พิมพ์ได้คงตัวประหยัดต้นทุนเวลาเมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการเดิม 3. การเปลี่ยนใช้สีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อผู้ผลิต คือ ใช้สีอะคริลิกแทนสีน้ำมัน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อยอดจากหมูกระดากเป็นผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มประโยชน์ใช้สอย เช่น เป็นกระปุกออมสิน สำหรับสะสมเงิน ผลิตภัณฑ์สำหรับตกแต่งบ้าน เพื่อเป็นอัตลักษณ์และแสดงความสวยงามของบ้าน ผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กเล็ก ๆ เพื่อความสนุกสนาน ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์สำหรับการนั่งและตกแต่งบ้าน และผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึกสำหรับซื้อเป็นของขวัญฝากสำหรับผู้ใหญ่และเพื่อน ๆ ในโอกาสที่สำคัญต่าง ๆ ตามเทศกาล [2]



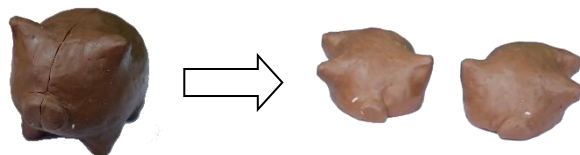
ภาพที่ 2 รายการวัสดุที่เปลี่ยนแปลงสำหรับกระบวนการผลิตหมูกระดากที่มีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์หมูกระดาก

1. ปั้นแบบด้วยดินเพื่อขึ้นรูปต่าง ๆ เช่น รูปสัตว์ รูปธรรมชาติตามแบบที่ต้องการ



2. การผ่าครึ่งดินปั้นด้วยเส้นเอ็นหรือสายกีตาร์



3. เทพิมพ์ด้วยปูนปลาสเตอร์หิน



4. แกะดินปั้นและตกแต่งแม่พิมพ์ให้สวยงาม



5. นำกระดาษหนังสือพิมพ์ฉีกเป็นขนาดพอประมาณแล้วนำไปชุบน้ำ แล้วทากาวแป้งเปียก แล้วนำไปแปะไว้ที่ผนังด้านในของแม่พิมพ์ จากนั้นลอกตัวพิมพ์ออกจากแม่พิมพ์ ทั้ง 2 ด้าน แล้วนำไปตากแดด นำกระดาษสีขาวมาทากาวแป้งขึ้นรูปหมูกระดาษ



6. ระบายสีพื้นของผลิตภัณฑ์ แล้วนำไปตากแดดเพื่อให้สีแห้งและกาวแห้ง ถ้าไม่แห้งจะทำให้หมูกระดาษเป็นเชื้อราและนำมาตกแต่งด้วยสีน้ำมันให้มีความสวยงาม



ภาพที่ 3 ขั้นตอนการขึ้นรูปหมูกระดาษ

สรุปกระบวนการเตรียมแม่พิมพ์ 125 นาที การเตรียมชิ้นส่วน 40 นาที การประกอบชิ้นงาน 10 นาที ตกแต่งผลิตภัณฑ์ 110 นาที รวม 285 นาที เท่ากับ 5 ชั่วโมง 15 นาที

2. การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการทักษะการผลิตผลิตภัณฑ์หมูกระดาษ

2.1 การสร้างทักษะทางการผลิตผลิตภัณฑ์ต้องให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เข้าใจถึงกระบวนการผลิต ที่สามารถไปใช้ในการต่อยอดทักษะอาชีพเพื่อพัฒนาสร้างศิลปหัตถกรรมกระดาษในรูปแบบใหม่ ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค รวมทั้งเป็นกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ภายในศูนย์การเรียนรู้ภายในชุมชนหรือกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 6 ชุมชน ดังนี้

2.2 กิจกรรมอบรมทักษะอาชีพผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์หมูกระดาษ

1) ชุมชนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่



2) ชุมชนวัดอัมพวา เขตบางกอกน้อย



3) ชุมชนหมู่ 7 ราษฎร์บูรณะ เขตราษฎร์บูรณะ



4) ชุมชนพุนบำเพ็ญ เขตภาษีเจริญ



5) ชุมชนนครแสงเพชร เขตบางแค



6) ชุมชนวัดรัชฎาธิฐาน (วัดเงิน) เขตตลิ่งชัน



ภาพที่ 4 การลงพื้นที่ร่วมกิจกรรมจำนวน 6 ชุมชน

จากการลงพื้นที่ร่วมกิจกรรมกับ 6 ชุมชน คือ 1) ชุมชนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ 2) ชุมชนวัดอัมพวา เขตบางกอกน้อย 3) ชุมชนหมู่ 7 ราษฎร์บูรณะ เขตราษฎร์บูรณะ 4) ชุมชนพุนบำเพ็ญ เขตภาษีเจริญ 5) ชุมชนนครแสงเพชร เขตบางแค 6) ชุมชนหลังวัดรัชฎาธิฐาน เขตตลิ่งชัน กลุ่มเป้าหมายได้รับองค์ความรู้ในกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์ เกิดการรวมกลุ่มในชุมชน สร้างสามัคคีเกิดและเครือข่ายอันจะเป็นการสร้างงานและสร้างกิจกรรมและรายได้ให้แก่ชุมชน โดยมีการมอบคู่มือประดิษฐ์หมูกระต่ายไว้สำหรับปฏิบัติตามขั้นตอนได้ให้กับชุมชนและผลจากการประเมินความพึงพอใจต่อการอบรมเชิงปฏิบัติการกิจกรรมอบรมทักษะอาชีพผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์หมูกระต่าย มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจโดยรวม ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.29 และค่า S.D. = 0.61

2.3 การจัดประกวดกิจกรรมประกวดผลงานและการนำเสนอผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม

ผลการประกวดและผลการประเมินความพึงพอใจจากการดำเนินโครงการกิจกรรมประกวดผลงานและการนำเสนอผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม

รางวัลอันดับที่ 1 คือ ชุมชนวัดอัมพวา เขตบางกอกน้อย

รางวัลอันดับที่ 2 คือ ชุมชนหลังวัดรัชฎาธิฐาน (วัดเงิน) เขตตลิ่งชัน

รางวัลอันดับที่ 3 คือ ชุมชนหมู่ 7 ราษฎร์บูรณะ เขตราษฎร์บูรณะ

รางวัลชมเชย คือ 1) ชุมชนพุนบำเพ็ญ เขตภาษีเจริญ 2) ชุมชนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ และ 3) ชุมชนนครแสงเพชร เขตบางแค



ชุมชนวัดโมลีโลกยาราม



ชุมชนหมู่ 7 ราษฎร์บูรณะ



ชุมชนหลังวัดรัชฎาธิฐาน



ชุมชนวัดอัมพวา



ชุมชนพุนบำเพ็ญ



ชุมชนนครแสงเพชร



ภาพที่ 5 ผลผลิตจากการนำเสนอผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมและกิจกรรมการประกวด

ผลจากการประเมินความพึงพอใจกิจกรรมประกวดผลงานโดยภาพรวม ชุมชนสามารถสร้างสรรค์ผลงานตามอัตลักษณ์และมีความคิดสร้างสรรค์ มีกลุ่มเยาวชนและกลุ่มผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อฝึกสมาธิและลดความเสี่ยงโรคซึมเศร้าได้ รวมทั้งสามารถต่อยอดเป็นพวงกุญแจของที่ระลึกได้ สามารถจำหน่ายได้ง่าย ผลิตภัณฑ์มีคุณค่าและสร้างความสามัคคีในชุมชนและผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมโดยรวม ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.38 และค่า S.D. = 0.69 และผลประเมินแบบสอบถามดัชนีชี้วัดความสุขของคนไทยฉบับ 15 ข้อมีคะแนนมากกว่า 33-45 คะแนน แปลผลคือ มีความสุขมากกว่าคนทั่วไป

2.4 การอบรมเชิงปฏิบัติการโปรโมทสินค้าผ่าน CANVA และ KineMaster และทำบัญชีรายรับ-จ่าย

กลุ่มเป้าหมายได้รับการส่งเสริมการขายด้วยการฝึกอบรมทักษะการใช้โปรแกรม CANVA และทักษะการใช้โปรแกรม KineMaster ทักษะการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายและคู่มือประกอบธุรกิจสำหรับผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์ จำนวน 6 ชุมชน เนื่องจากชุมชนยังขาดทักษะทางด้านการนำเสนอประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม รวมทั้งเทคนิคกระบวนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ด้วยโปรแกรม เพื่อเสริมศักยภาพด้านการสร้างการรับรู้ให้กับบุคคลภายนอกเพื่อสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันและยกระดับมูลค่าผลิตภัณฑ์ โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสนับสนุนศักยภาพในการจำหน่ายสินค้าด้วยทักษะการใช้โปรแกรม CANVA ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันสำหรับสร้างสื่อกราฟิกสวย ๆ ที่นำเสนอได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การนำเสนองานโปสเตอร์ การ์ด เอกสารประชาสัมพันธ์, สื่อโฆษณาแบบย่อ เป็นต้น Canva เหมาะสำหรับคนที่ไม่มีพื้นฐานทางด้านการออกแบบกราฟิกและต้องการสร้างสื่อโฆษณาขึ้น Canva มีรูปแบบเทมเพลตขนาดมาตรฐานให้เลือกใช้งานหรือสามารถกำหนดรูปแบบได้ด้วยตนเอง ใช้งานง่าย สวยงาม ใช้งานไม่ยุ่งยาก เพียงแค่การลาก วาง เท่านั้น สามารถเลือกทำได้บนเครื่องพีซีหรือบนมือถือได้ และทักษะการใช้โปรแกรม KineMaster คือ โปรแกรมสำหรับตัดต่อวิดีโอบนมือถือที่รองรับการทำงานบนระบบปฏิบัติการ iOS และ Android มีเครื่องมือสำหรับการสร้างเทคนิคพิเศษ ทางด้านการซ้อนภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว การซ้อนภาพ ฉากหลัง การเปลี่ยนฉากแบบ 2 หรือ 3 มิติ การใส่ข้อความ การเขียนด้วยลายนิ้วมือ การใส่เสียงดนตรี เสียงเอฟเฟคต่าง ๆ ได้ หรือการบันทึกเสียงพูดสดทับลงไปบนวิดีโอ ซึ่งสามารถสร้างวิดีโอที่ตรงตามแบบที่ต้องการ ทักษะการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายและคู่มือประกอบธุรกิจสำหรับผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์ โดยมีการมอบคู่มือการใช้โปรแกรม CANVA และโปรแกรม KineMaster ให้กับชุมชน มีผลการประเมินความพึงพอใจต่อการอบรมเชิงปฏิบัติการการเตรียมความพร้อมก่อนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์ โดยภาพรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.00 และค่า S.D. = 0.66



ภาพที่ 6 ขั้นตอนการสร้างสื่อโฆษณาเพื่อโปรโมทสินค้าด้วย Canva

2.5 เอกสารการอบรมคู่มือประดิษฐ์หุ้กระต่ายและคู่มือการใช้โปรแกรม CANVA และโปรแกรม KineMaster



ภาพที่ 7 คู่มืออบรมทักษะอาชีพผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์และทักษะโปรแกรม CANVA และโปรแกรม KineMaster

สรุปและอภิปรายผล

การดำเนินโครงการวิจัยการยกระดับผลิตภัณ์ศิลปหัตถกรรมบนฐานทุนวัฒนธรรมเพื่อยกระดับอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดในย่านฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลของการดำเนินงานการจัดการองค์ความรู้ซึ่งดำเนินงานตามระเบียบวิธีวิจัยในพื้นที่เป้าหมาย 6 ชุมชน ร้อยละของภาพรวมกลุ่มเป้าหมายที่สนใจเข้าร่วมโครงการ สรุปได้ว่า มีเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 64 เพศชายคิดเป็นร้อยละ 36 ภาพรวมของความพึงพอใจเมื่อเข้าร่วมโครงการ สรุปได้ว่า ผลคะแนนโดยเฉลี่ย เท่ากับ 4.29 ความพึงพอใจอยู่ระดับมาก ซึ่งประมวลเรียงลำดับรายการประเด็นตามลำดับความสำคัญตามนัยทางสถิติ ได้ 3 ประเด็นตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือ 1) วิทยากรมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับหัวข้อที่อบรม 2) เนื้อหาที่น่าสนใจมีความสอดคล้องกับหัวข้อที่อบรม/สัมมนา 3) ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงานได้ และกลุ่มเป้าหมายยังสามารถผลิตผลงานจำนวน 2 ผลงานต่อชุมชน สามารถเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าได้มากกว่า 2 ช่องทาง และผลจากการประเมินความพึงพอใจต่อการการอบรมเชิงปฏิบัติการกิจกรรมอบรมทักษะอาชีพผลิตภัณ์ศิลปประดิษฐ์หุ้กระต่ายของทั้ง 6 ชุมชน โดยมีผล คะแนนดัชนีชี้วัดความสุคนไทย ฉบับ 15 ข้อโดยมีคะแนนมากกว่า 33-45 คะแนน แปลผลคือ มีความสุขมากกว่าคนทั่วไป (Good) ผลผลิตจากงานวิจัยนี้จะเกิดประโยชน์ต่อองค์ความรู้ทางวิชาการด้านการจัดการความรู้และเป็นประโยชน์แก่ชุมชนอื่น ๆ ในการประยุกต์ใช้ ขยายผลและสร้างเครือข่ายในชุมชนของตนเอง การเพิ่มมูลค่าเชิงพาณิชย์ให้แก่ศิลปหัตถกรรมประเภทชนิดอื่น ๆ เพื่อการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป และได้ข้อมูลสำคัญแก่หน่วยงานภาครัฐสำหรับเป็นแนวทางที่จะพัฒนาการส่งเสริมศิลปหัตถกรรมเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ขับเคลื่อนนโยบายในการส่งเสริมอาชีพและยกระดับขีดความสามารถในการผลิตของชุมชน และขับเคลื่อนนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตศิลปหัตถกรรมบนฐานทุนวัฒนธรรมให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและส่งเสริมให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดการหมุนเวียนและเติบโตอย่างเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน

อภิปรายผล

ศิลปประดิษฐ์จากทุนทางวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาของชุมชนซึ่งเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเจริญทางวัฒนธรรมและสะท้อนถึงชีวิตความเป็นอยู่ ความงามและ คุณค่าทางศิลปะที่ควรอนุรักษ์ไว้ไม่ให้สูญหาย จากความเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาจนทำให้รูปแบบศิลปประดิษฐ์เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการจะรักษาศิลปะประดิษฐ์เดิมไว้ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาผลิตภัณ์นั้นให้เหมาะสมตามยุคสมัยและเปลี่ยนแปลงควบคู่กับการอนุรักษ์คุณค่าเดิมไว้ [3] แนวโน้มของการออกแบบโลกกำลังไปในทิศทางเดียวกัน คือการมุ่งเน้นการออกแบบในการสร้างนวัตกรรมทางภูมิปัญญา

ขึ้นมาเพื่อการตลาดแบบย้อนยุคหรือหวนคืนอดีตสู่วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ผูกพันกับภูมิปัญญาดั้งเดิมและการโยกย้ายถิ่น ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่ชุมชนวัดประยูรวงศาวาส แขวงกัลยาณ์ กรุงเทพมหานคร มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หุ้มกระดาศที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนต่าง ๆ โดยผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการและใช้คู่มือการอบรมทักษะอาชีพผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์หุ้มกระดาศ เพื่อการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หุ้มกระดาศและคู่มือการอบรม 1) การสร้างสื่อโฆษณาเพื่อโปรโมทสินค้าด้วย CANVA และ 2) การตัดต่อคลิปวิดีโอบนมือถือด้วยโปรแกรม KineMaster เพื่อการส่งเสริมทางการตลาด สอดคล้องกับทุนทางวัฒนธรรมสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้ทำให้ชุมชนมีรายได้และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อีกทั้งยังทำให้ครัวเรือนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและมีความอบอุ่นมากขึ้น [4] ซึ่งพบว่าการรวมกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนจากการนำวัตถุดิบที่มีอยู่มาท้องถิ่นมาออกแบบพัฒนาหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและรับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมทั้งประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงประเด็นสำคัญของทุนทางวัฒนธรรม [5] ที่ศึกษาเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมในแบบจำลองการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญว่าทุนทางวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างสรรค์งานชุมชน โดยรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการได้รับการประเมินความพึงพอใจในเกณฑ์ดีและมีวิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทุนทางวัฒนธรรมผ่านคู่มืออบรมที่เป็นระบบ สามารถทำความเข้าใจและเรียนรู้ได้ง่าย อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป [6]

ข้อเสนอแนะ

- 1) การศึกษาทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการค้นหาทุนทางวัฒนธรรมอื่น เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้
- 2) ในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ควรเริ่มต้นจากการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมและการกระตุ้นและหนุนเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรทำการศึกษาแบบวิจัยและพัฒนา โดยมุ่งเน้นการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ในเชิงสร้างสรรค์เพื่อสามารถนำทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ไปใช้ประโยชน์ได้โดยตรงอย่างเป็นรูปธรรมให้เกิดคุณค่าและมูลค่าเพิ่มยิ่งขึ้นต่อชุมชน
- 2) การจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรม (Cultural Mapping) และการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นซึ่งเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการเชิงวัฒนธรรมของคนในชุมชนแล้ว ยังจะช่วยส่งเสริมและรักษาคุณค่าของวัฒนธรรมในชุมชนนั้นได้เป็นอย่างดี ส่วนพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น เช่น ตลาดสินค้าและบริหารทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรูปธรรมของการขับเคลื่อนทุนทางสังคมและวัฒนธรรมให้เป็นทุนเชิงเศรษฐกิจ

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2565

เอกสารอ้างอิง

- [1] จันติมา จันทรเียด. (2564). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน:กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสงขลา. วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 38(2), 139-167.
- [2] กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. (2555). วัตถุดิบและกรรมวิธีการผลิตหัตถกรรมกระดาศอัด (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.

- [3] อรัญ วานิชกร. (2559). การออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [4] ดนุพล ปันอินวน. (2552). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา อำเภอสี จังหวัด ลำพูน. เชียงใหม่ : คณะ
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [5] อรุณี ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์. (2554). ทูทางวัฒนธรรมในแบบจำลองการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ. เรื่องได้การประชุมทาง
วิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ. การประชุมทางวิชาการของ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 49. (หน้า 129-137). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- [6] ตระกูลพันธ์ พิชรเมธา. (2560). ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมกับการพัฒนาสู่สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. วารสาร
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 36 (1), 67-80.